

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Вікова та гендерна психологія»

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Дисципліну «Вікова та гендерна психологія» розроблено відповідно до потреб учасників навчання у необхідних знаннях про вікову мінливість психіки людини. Він допоможе їм глибше зрозуміти особливості формування психічних закономірностей розвитку людини, її пізнавальної та емоційно-вольової сфери, комунікативної компетентності тощо. Основним завданням курсу є формування професійної теоретико-практичної компетенції студентів-психологів щодо розв'язання складних спеціалізованих задач та практичних проблем у сфері вікової психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів.

Важливими аспектами моделі розвитку фахової майстерності майбутніх психологів є обґрунтування принципів розвитку, визначення характеру взаємодії між середовищем та біологічно заданими властивостями, презентація ефективних форм впливу на кожному етапі онтогенезу, висвітлення ключових питань та теоретичних концепцій онтогенезу психіки людини.

ТРИВАЛІСТЬ КУРСУ

5 кредитів (150 годин): 90 годин аудиторної роботи, 60 годин самостійної роботи.

МЕТА КУРСУ

Мета курсу – визначити і проаналізувати специфічні соціально-психологічні детермінанти статевої диференціації та ієрархічності в різних сферах життєдіяльності й у різні вікові періоди. Ознайомити курсантів із основними теоретичними положеннями формування та розвитку особистості у різні вікові періоди та основними поняттями, підходами та напрямками гендерних досліджень; проведенні психологічного аналізу міжстатевих відносин у контексті гендерного виміру; вивчення специфіки гендерних відносин; отримання знань про можливості застосування гендерної теорії та методології у проведенні психологічних досліджень в майбутній професійній діяльності.

Програмні результати навчання за навчальною дисципліною:

Випускник повинен:

Знати: методологічні засади вікової та гендерної психології; історію розвитку вікової та гендерної психології; предмет, завдання, методи вікової та гендерної психології; закономірності, фактори психічного розвитку; особливості психічного розвитку у різні вікові періоди; термінологічний апарат гендерного аналізу та основні концепції гендеру; особливості взаємин статей у класичній і сучасній психологічній концепціях.

Уміти: вільно користуватися поняттями і категоріями, що розкривають суть предмета; здійснювати аналіз результатів основних досліджень вітчизняних та зарубіжних учених в галузі вікової та гендерної психології; самостійно будувати та проводити дослідження особливостей психічного розвитку людини у різні вікові періоди; застосовувати психодіагностичні інструменти для дослідження психічного розвитку особистості в різні вікові періоди; аналізувати при консультуванні витоки психологічних проблем індивіда в його онтогенезі; аналізувати становлення гендерної ідентичності особистості; застосовувати одержані знання в практичній діяльності ОВС.

Володіти: навичками обліку вікових особливостей соціально-психологічного розвитку особистості при здійсненні розвиваючої психологічної роботи з військовослужбовцями НГУ; навичками організації психопрофілактичної роботи з військовослужбовцями НГУ; методологією та методикою гендерного аналізу військового колективу.

ОПП Психологічне забезпечення службово-бойової діяльності підрозділів НГУ перший (бакалаврський) рівень

Мати уявлення (бути ознайомленим): сучасними емпіричними дослідженнями у сфері гендеру; особливостями взаємин статей у роботах феміністів; особливостями розвитку гендерних досліджень у психології за кордоном та в Україні.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Вивчення цього курсу передбачає повне, часткове або опосередковане формування відповідних компетентностей ОПП «Психологія» (див. Табл. 1).

У межах тем «Загальні положення вікової психології. Дитяча психологія», «Психологія дорослішання», «Середня дорослість та психологічні особливості людей похилого віку», «Теоретичні основи гендерної психології», «Гендер і сексуальність. Гендерна соціалізація», та інших, курсанти працюють з інформацією, зокрема з використанням мережі Інтернет, виступають з промовами і презентаціями, підготовленими ними як групові та/або індивідуальні проекти.

Теми занять та презентацій пов'язані із темами модулів, у межах яких здійснюється навчання.

ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань курсантів здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання знань слухачів (курсантів, студентів) в Національній академії Національної гвардії України».

Компетентності, які курсант набуває в результаті навчання:

Таблиця 1

Компетентності та оцінювання рівня їх досягнення курсантами

Шифр	Компетентність	Ступінь сформованості компетентності	Оцінювання
ЗК-07	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	Частково, в аспекті читання літературних джерел, виконання самостійних, контрольних робіт та обговорення на заняттях.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), готовність до семінарів. Перевірка конспектів.
СК-01	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.	Частково, в аспекті розуміння категоріально-понятійного апарату вікової психології.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), готовність до групових занять, активна участь у обговореннях під час практичних і групових занять.
СК-02	Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.	Частково, в аспекті розуміння історії розвитку та становлення психології. Логічно, доступно дискутувати, відстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.	Міжсесійне (поточна та тематична перевірка), активна участь у обговореннях доповідей та рефератів, готовність до семінарів.

МІЖСЕСІЙНЕ ОЦІНЮВАННЯ (ПОТОЧНА ТА ТЕМАТИЧНА ПЕРЕВІРКА)

Поточне оцінювання здійснюється за кожним завданням в межах модулів. Оцінюються і завдання, виконувані в аудиторії, і завдання, виконувані під час самостійної роботи на підґрунті перевірки конспектів.

ОПП Психологічне забезпечення службово-бойової діяльності підрозділів НГУ перший (бакалаврський) рівень

Завдання для самостійної роботи оформлюються на зворотному боці конспекту, вітається структуровані форми запису (таблиці, блок-схеми тощо). Обсяг повинен бути розумним, багато тексту не гарантує відмінної оцінки. Необхідно обов'язково зазначати джерела, на які спирається відповідь.

Перелік завдань для самостійної підготовки:

1. Структура, функції і завдання вікової психології.
2. Місце вікової психології в системі психологічних наук.
3. Напрями, концепції, теорії вікової психології.
4. Ідеї вікової психології у сповідальній та автобіографічній літературі.
5. Сім'я в очікуванні дитини.
6. Сенсорний розвиток дитини дошкільного віку.
7. Пізнавальний розвиток дитини дошкільного віку.
8. Розвиток особистості та емоційно-вольової сфери дошкільників.
9. Гендер як система знань.
10. Комплексний підхід до проблеми рівності чоловіків і жінок.
11. Гендер як соціальна категорія.
12. Відмінності та співвідношення понять "стать" і "гендер".
13. Психологічна стать особистості.
14. Сексуальні права особистості.
15. Порухення сексуальних прав особистості.
16. Трансвестизм.
17. Гіпотези і теорії гендерних інверсій.
18. Гендерна схема і їхня дія.
19. Гендерна категоризація.
20. Гендерні стереотипи в мові, медіа та рекламі.
21. Вплив гендерних стереотипів на розвиток особистості.
22. Гіпергендерна рольова поведінка.
23. Сексизм.

Перелік літератури для читання:

Базова

1. Ушакова І.М. Психологія розвитку та вікова психологія. Курс лекцій. – Харків: АЦЗУ, 2005.- 94 с.
2. Ушакова І.М. Геронтопсихологія. Навчальний посібник. – Х.: УЦЗУ, 2009. – 173 с.
3. Савчин М.В. Вікова психологія: навч. посіб. – 2-ге вид., стереотип./ М.В. Савчин, Л.П. Василенко. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с. (Серія «Альма-матер»)
4. Ткалич М.Г. Гендерна психологія: Навчальний посібник. – К.: Академія, 2016. – 254 с.

Додаткова

1. Павелків Р.В. Вікова психологія: підручник / Р.В. Павелків. – Вид. 2-е стер. – К.: Кондор, 2015. – 469 с.
2. Заброцький М.М. Основи вікової психології. Навч. посібник / М. М. Заброцький. – Тернопіль: навчальна книга. – Богдан, 2009.
3. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К: «К.І.С.», 2004. – 536 с.

Читати підручники (посібники) цілком не потрібно, вказівки щодо читання будуть даватись викладачем наприкінці лекційних занять.

Загальні критерії оцінок:

“відмінно” – курсант має зробити виступ за одним з питань семінару, приймати активну участь в обговорюванні виступів інших учасників, ставити витання, давати відповіді. Конспект повинен містити всю основну інформацію з певної теми, мати узагальнено-логічні схеми, таблиці тощо.

“добре” – курсант має зробити виступ за одним з питань семінару. Конспект повинен містити всю основну інформацію з певної теми.

ОПП Психологічне забезпечення службово-бойової діяльності підрозділів НГУ перший (бакалаврський) рівень

“задовільно” – курсант має приймати участь в обговорюванні виступів інших учасників. Конспект повинен містити всю основну інформацію з певної теми.

“незадовільно” – курсант не готовий до заняття, не приймає участь в обговорюванні виступів інших учасників. Конспект не містить основну інформацію з певної теми.

ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ (РУБІЖНИЙ ТА ЗАКЛЮЧНИЙ КОНТРОЛЬ)

Метою заліку є контроль сформованості в курсантів системи знань і умінь з навчальної дисципліни. Перелік питань до заліку міститься в методичних вказівках до його проведення, що зберігаються на кафедрі і доступні для курсантів у будь-який час.

Залік здійснюється на підґрунті суми набраних балів отриманих підчас міжсесійного оцінювання (поточна та тематична перевірка), виконання завдань з курсу, а також ведення конспекту.

1. Кількість балів за ведення конспекту (самопідготовку) становить від 0 до 40 балів.

2. Кількість балів за аудиторну роботу (у межах вивчення курсу) становить від 0 до 40 балів.

3. Кількість балів, яку можна отримати під час заліку становить від 0 до 50 балів. До заліку допускаються курсанти, які попередньо за підсумками аудиторної та самостійної роботи одержали не менше 50 балів.

ПОЛІТИКА КУРСУ

- Викладання курсу ґрунтується на принципах академічної доброчесності
- Курс передбачає індивідуальну та групову роботу.
- Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.
- Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни.
- Якщо курсант відсутній з поважної причини, він/вона презентують виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача.
- Презентації та виступи мають бути авторськими, оригінальними.